Motion till Umeå kommunfullmäktige, 2026–11–05

Insatser för att motverka begränsande könsnormer

Barn och unga möter tidigt föreställningar om hur tjejer och killar förväntas vara. Det kan handla om vilka känslor man förväntas visa, hur man bör se ut, vilka intressen som anses passa, hur man ska prestera och hur relationer och sexualitet förväntas fungera. Sådana föreställningar kan bli snäva och därmed begränsa barns och ungas möjligheter att utvecklas som individer. Tjejer möter ofta starka krav kring prestation, utseende och social anpassning, medan killar i högre grad kan möta förväntningar på att vara hårda, självständiga och inte visa svaghet eller söka hjälp. Till detta kommer kroppsideal, sexualisering, pornografi, hård jargong och föreställningar om hur tjejer och killar ska bete sig i relationer.

Forskning visar att dessa normer och förväntningar kan slå särskilt hårt mot unga som bryter mot föreställningar om kön, könsuttryck eller sexualitet. Nationella undersökningar visar sämre psykisk hälsa och större utsatthet bland unga hbtqi-personer och både Folkhälsomyndigheten och MUCF beskriver att de drabbas av sämre hälsa och högre utsatthet för diskriminering, hot, våld och kränkningar.

Skolan är en viktig plats för att ge barn och unga möjlighet att reflektera över normer, relationer och egna livsval, och är därför en av de prioriterade arenorna att jobba med dessa begränsande könsroller och föreställningar. Läroplanen anger att skolan ska främja jämställdhet och ge elever möjlighet att kritiskt granska könsmönster som kan begränsa människors livsval och livsvillkor. I Umeå bedriver många skolor redan arbete med bland annat samtycke, relationer, psykisk hälsa och våldsförebyggande frågor. Frågan är hur kommunen som huvudman kan bidra till att arbetet blir än mer långsiktigt, kunskapsbaserat och likvärdigt och hur relevanta aktörer i civilsamhället kan engageras i detta.

Vänsterpartiet anser därför att Umeå kommun bör kartlägga hur grund- och gymnasieskolans arbete med begränsande könsnormer ser ut och vilket stöd och resurser som kan behövas för att växla upp detta arbete. Det kan handla om kunskapsstöd och kompetensutveckling kring exempelvis psykisk hälsa och hjälpsökande, prestations- och kroppsideal, relationer och samtycke samt digitala miljöer. Parallellt med detta vill vi att Jämställdhetsutskottet får till uppdrag att se över förekomsten av begränsande könsnormer från ett kommunövergripande perspektiv. Detta arbete ska bygga på aktuell kunskap och kan ske i samverkan med andra kommunala instanser såväl som med civilsamhället, medan de pedagogiska arbetssätten avgörs av professionen. Vi ser också att ett fördjupat samarbete med aktörer i civilsamhället i form av exempelvis idéburet offentligt partnerskap (IOP) är en framkomlig väg.

På så vis hoppas vi kunna skapa ännu bättre förutsättningar för unga människor att vara sig själva, forma jämlika relationer och söka stöd när de behöver det - oavsett kön, sexualitet eller könsidentitet.

Vänsterpartiet yrkar:

att Umeå kommun undersöker hur de kommunala skolorna arbetar med att motverka begränsande könsnormer samt vilka behov av ytterligare insatser, stöd och kompetens som finns.

att Jämställdhetsutskottet får ett bredare uppdrag att genomföra en kommunövergripande kartläggning av förekomsten av begränsande könsnormer bland unga i Umeå, med förslag på åtgärder och samarbetsformer med civilsamhället för att stärka detta arbete.

Linda Lotare
Tobias Holmbom
Andreas Sellstedt
Vänsterpartiet